

ATT ARBETA MED
NATIONELLA
MINORITETER PÅ
BIBLIOTEKET

ETT KOMPETENSKIT FRÅN
REGIONBIBLIOTEK STOCKHOLM

Syfte:

Med det här kompetenskitet finns en möjlighet för arbetsgruppen att öka sin kunskap i frågor som rör arbetet med nationella minoriteter och biblioteket. Kompetenskitet ger en introduktion till ämnet och relevanta begrepp samt ger en möjlighet för biblioteken att fundera kring eventuella frågor som kan uppstå i vardagen på biblioteket. Genom några avslutande framåtsyftande frågor är förhoppningen att biblioteken ska kunna utforska nya vägar och utveckla sin verksamhet till att vara ännu mer inkluderande för Sveriges nationella minoriteter.

Förutsättningar:

Inklusive förarbete tar kompetenskitet 3-4 timmar i anspråk. 1-2 timmar behövs för förarbete och 2 timmar behövs för samtal i arbetsgruppen.

Upplägg:*Förarbete:*

- Fundera på vilka insatser ni gjort genom åren: vad som funkat bra och vad som funkat mindre bra.
- Undersök lokalsamhället. Kan ni exempelvis försöka ta reda på vilka nationella minoritetsspråk som talas i området och vilka eventuella föreningar som finns?
- Se filmen där utredare Lennart Rhodin presenterar den svenska minoritetspolitiken: <http://minoritet.se/2407>
- Läs lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724
- Browsa runt på www.minoritet.se och upptäck vilka resurser som finns där.
- Titta på frågor och svar om minoritetsspråk som Institutet för språk och minnen tagit fram. <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/fragor-och-svar-om-minoritetssprak.html#Vadarett>
- Länsstyrelsen i Stockholm och sametinget har i ansvar att följa upp minoritetspolitiken. Kika in på deras webbsidor: <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/default.aspx> <https://www.sametinget.se/>

Introduktion till nationella minoriteter och minoritetsspråken

Sveriges fem erkända nationella minoriteter är: sverigefinnar, romer, tornedalingar, samer och judar. Minoritetsspråken är jiddisch, romani (alla varieteter eller dialekter som de även kallas), samiska (alla varieteter), finska och meänkieli. Samerna har även status som urfolk vilket bland annat innebär att samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

De fem nationella minoriteterna i Sverige omfattas av den svenska minoritetspolitiken. Bakgrunden till Sveriges minoritetspolitik är Europarådets arbete med mänskliga rättigheter och minoritetsfrågor. 1995 infördes en ramkonvention om skydd för nationella minoriteter som ratificerades av Sverige år 2000. I och med det erkändes och synliggjordes de fem nationella minoriteterna. Kort därefter fick Sverige den första lagen om nationella minoriteter. Minoritetspolitik och minoritetsfrågor handlar i mångt och mycket om att i samråd med de nationella minoriteterna motverka diskriminering och utsatthet av de nationella minoriteterna, stärka deras egenmakt och inflytande och främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken. 2009 kom även en *Språklag (2009:600)* som innebär att Sverige tar ansvar för att minoritetsspråken ska leva vidare.

2017 gjordes ännu en uppföljning av minoritetspolitiken, det resulterade i [SOU 2017:60](#) *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik*. Utredaren Lennart Rhodin med flera har gjort ett gediget arbete med att följa upp områdena. De anser att det behövs förstärkningar när de gäller språk, kultur och identitet, särskilt bör språkrevitalisering och ungdomars delaktighet prioriteras. Minoritetspolitiken behöver även integreras bättre inom andra politikområden. (Källa: Elisabet Rundqvist, KB)

Självidentifikationsprincipen innebär att varje enskild individ avgör om hen vill tillhöra någon eller några av de nationella minoriteterna. [Kulturrådet](#) skriver följande om självidentifikationsprincipen:

Det är inte det allmännas roll att avgöra vem som har tillhörighet till en nationell minoritet. Det är heller inte det allmännas roll att definiera vad som utgör exempelvis samisk eller romsk kultur. Det är i strikt mening något som inte låter sig göras utan att riskera att medföra en statisk kultursyn. Tolkningsföreträdet måste ligga hos de nationella minoriteterna, som är långt ifrån homogena grupper.

Bibliotekens uppdrag

”Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.” (Ur bibliotekslagen 2013:801)

Regionbibliotek Stockholm har identifierat tre spår som bibliotek kan arbeta med för att lyfta nationella minoriteter och främja nationella minoritetsspråk:

- Informera och öka kunskapen och förståelsen om de nationella minoriteterna i majoritetssamhället.
- Tillgängliggöra medier, kultur och programverksamhet på minoritetsspråken i samråd med dem som identifierar sig som någon/några nationella minoriteter.
- Bidra till revitalisering av språken och kulturerna framförallt för barn och unga.

Några tips

- Identifiera vem/vilka på biblioteket som arbetar med nationella minoriteter. Se över vad som står i biblioteksplanen och andra styrdokument om nationella minoriteter.
- Erhåll kunskap om lokalsamhället kring nationella minoriteter.
- Genomför interna kunskapshöjande insatser.
- Uppmärksamma nationella minoriteters högtidsdagar och minnesdagar i såväl fysiska som digitala rum.
- Fundera över hur ni kan lyfta fram nationella minoriteter på bibliotekets webbsida och i biblioteksrummet.
- Inventera bibliotekets fysiska och digitala resurser om nationella minoriteter.
- Ha koll på om det behövs fler medier på minoritetsspråken och tänk igenom val av placering.
- Belys hur dessa områden kan bli en del av de aktiviteter och program som redan genomförs på biblioteket.

Möte i arbetsgruppen:

1. Inledande samtal

Kort runda: Välj något från materialet ni tagit del av och delge varandra.

Uppsamling: Vad tycker ni om de tre punkterna i introduktionstexten som biblioteken kan/bör arbeta med?

2. Case nationella minoritetsspråk – hur skulle du/ni göra?

Upplägg: Sitt i mindre grupper och fundera över hur du/ni skulle agera i följande situationer:

1. Du noterar att flera barn i en eller flera av förskolegrupperna som besöker biblioteket är flerspråkiga och kan både svenska och romani chib. Ingen av pedagogerna som medföljer barnen har dock frågat om material/medier på romani chib. Hur agerar du?
2. Förintelsens minnesdag är snart och ditt bibliotek vill uppmärksamma detta. I ditt lokalsamhälle finns det grupper som starkt uttrycker att Förintelsen inte existerat på det sätt som den faktiskt har. Hur kan biblioteket arbeta tillsammans med civil- och lokalsamhälle för att uppmärksamma minnesdagen?
3. Din kommun är inte finskt förvaltningsområde men du vet att det finns en stor grupp i lokalsamhället som på ett eller annat sätt har anknytning till språket (en del kanske pratar finska, andra kanske inte fått den möjligheten). Din chef har gett dig ok att arbeta med målgruppen. Hur tar du dig an uppdraget?
4. Du håller i en bokcirkel för barn i yngre tonåren och ni har precis läst Ann-Helén Laestadius SMS från Soppero. Hur arbetar du med boksamtal utifrån boken?
5. Du noterar att de fåtal böcker på och om de nationella minoritetsspråken som ditt bibliotek har inte lånas särskilt mycket. De är dessutom inte särskilt aktuella. När du ber din chef om resurser för att uppdatera bestånden får du till svar: "Vi har inga sådana låntagare, dom finns inte här i kommunen." Vad svarar du din chef?
6. Biblioteket har i uppgift att öka sitt samarbete med föreningslivet. Det visar sig att en förening i egen regi bland annat har en bokcirkel för unga vuxna och en konversationscirkel i "öva din meänkieli". Du ser samarbetsmöjligheter men hur går du till väga?
7. Regelbundet anordnas i kommunen samråd med representanter från nationella minoriteter och urfolket same. Du blir ombedd att vara med på ett möte och presentera biblioteket samt undersöka vilka behov och önskemål som finns kring bibliotek, litteratur och aktiviteter. Hur gör du det?

3. Samtal om er verksamhet

- a. Bikupa 3 minuter: Vilket är nästa steg i ert biblioteks verksamhet kring nationella minoriteter? Vad ska ni/du göra och hur (på kort och på lång sikt)? Vilka inkluderas i arbetet och hur?
- b. Samtal i storgrupp: vad pratade ni om i bikuporna?
- c. Skriv en sammanfattning utifrån följande matris:

Vad vi ska göra:

På KORT sikt:	Vilka vi ska kontakta/samarbeta med:	Vad vi behöver:	Ansvarig:

På LÅNG sikt:	Vilka vi ska kontakta/ samarbeta med:	Vad vi behöver:	Ansvarig:

Fler litteratur- och webbresurser

Bengtsson, Cecilia (2014). *Förstudie om nationella minoriteter och bibliotek*. Regionbibliotek Stockholm.

<http://regionbiblioteket.se/wpcontent/uploads/sites/4/2014/06/CBnationellaminoriteter.pdf>

Biblioteken och de nationella minoritetsspråken: en lägesbeskrivning (2018). Kungliga biblioteket. [http://www.kb.se/Dokument/Biblioteken%20och%20de%20nationella%20minoritets%20spr%C3%A5ken_6.6-2018-17%20\(002\).pdf](http://www.kb.se/Dokument/Biblioteken%20och%20de%20nationella%20minoritets%20spr%C3%A5ken_6.6-2018-17%20(002).pdf)

Lagerkvist, Victoria (2016). *Språk, makt och hållbar biblioteksutveckling*. Länsbibliotek Sörmland.

<https://www.landstingetsormland.se/Global/L%3%a4nsbiblioteket/Spr%3%a5k,%20makt%20och%20h%3%a5llbar%20biblioteksutveckling.pdf>